

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης
ενήλικα άνδρα με Ψυχαναγκαστική
Καταναγκαστική Διαταραχή
Προσωπικότητας και Υποχονδρίαση

Ινστιτούτο Έρευνας
και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας
14-17 Μαΐου 2009, Βόλος

Γιώργος Κιοστεράκης, Γ. Ευσταθίου

Γενικές πληροφορίες

- Αστική μη-κερδοσκοπική εταιρεία, ιδρύθηκε το 1992 από μέλη της ΕΕΕΣ ως ένα οργανωμένο πλαίσιο συστηματικής εκπαίδευσης στο συμπεριφοριστικό και γνωσιακό μοντέλο και παροχής αυτού του είδους ψυχοθεραπείας.
- EABCT training standards
- Δυο κύκλοι εκπαίδευσης: θεωρητικός και κλινικός (διάρκεια 2 έτη / κύκλο)
- Μόνο Ψυχολόγοι και Ψυχίατροι στον κλινικό κύκλο

Πληροφορίες από το ιστορικό

- Ο Κώστας είναι 29 ετών.
- Μένει στην Αθήνα με τους γονείς του
- Απόφοιτος ΕΜΠ
- σε καλή οικονομική κατάσταση
- εργάζεται ως μηχανικός σε ιδιωτική εταιρεία.

Ιστορικό παρούσας διαταραχής I

- έντονο άγχος και καταθλιπτικό συναίσθημα από το 2004 μετά από μερική απώλεια όρασής λόγω γλαυκώματος
- παρερμηνεύει καταστροφολογικά ενοχλήματα, όπως ερυθρότητα ή κνησμό στα μάτια του. Αισθάνεται ότι το οπτικό του πεδίο μειώνεται, ότι τα μάτια του πονάνε και ότι περνάει κρίση γλαυκώματος.
- Οι οφθαλμολογικές εξετάσεις δεν επιβεβαιώνουν τίποτα από παραπάνω. Αμφισβητεί τα αποτελέσματα.
- ο 26ος στη σειρά οφθαλμίατρος: η κατάσταση της όρασής του αναμένεται να παραμείνει σταθερή.
- Τρέχει στον οφθαλμίατρο και στα εφημερεύοντα νοσοκομεία 7-8 φορές το μήνα, ζητώντας διαβεβαιώσεις και τσεκάροντας την πίεση στο μάτι.

Ιστορικό παρούσας διαταραχής II

- Δεν θέλει οι άλλοι να αντιλαμβάνονται το πρόβλημα του. Εργάζεται πολλές ώρες για να φέρει εις πέρας τον όγκο δουλειάς. Είναι πεπεισμένος πως οι εργοδότες του θα τον απολύσουν, καθώς ο ίδιος αυτό θα έκανε.
- Θεωρεί τους γιατρούς υπεύθυνους για την κατάσταση του και δεν τους εμπιστεύεται. Θεωρεί πως οι γονείς του δεν τον προστάτεψαν επαρκώς.
- Προ 3 ετών επισκέφτηκε ψυχολόγο για 2-3 συνεδρίες. Την εβδομάδα προ της έναρξης της θεραπείας στο ΙΕΘΣ επισκέφτηκε ψυχίατρο, του συνταγογράφησε σερταλίνη και ζολπιδέμη.
- έχει ομοφυλόφιλο προσανατολισμό, χωρίς ιδιαίτερες σεξουαλικές εμπειρίες στη ζωή του είτε με άνδρες είτε με γυναίκες. Ο ίδιος είναι δυστονικός ως προς τον προσανατολισμό του, τον αμφισβητεί.

Περιγραφή κύριου αιτήματος

- Κύριο ζήτημα η συνεχής ενασχόληση με την κατάσταση της όρασής του και ο θρήνος για την απώλεια που έχει υποστεί.
- «Θα ήθελα να μπορώ να νιώθω καλά»
- «Θα ήθελα να μπορώ να είμαι φυσιολογικός ξανά, να οδηγώ το αυτοκίνητό μου, να πηγαίνω ανέμελα στο γυμναστήριο»
- «Θα ήθελα να μπορέσω να ξαναγίνω πρώτος στη δουλειά μου, να φτάσω στην κορυφή, να έχω πολλά λεφτά»

Ατομικό ιστορικό

- Απόφοιτος πανεπιστημίου, μηχανικός
- Εξαιρετικά εργατικός με καλή επίδοση στη δουλειά
- ανύπαρκτη σεξουαλική και ερωτική ζωή, ελλειμματικός στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
- Από το 2004 γλαύκωμα, με αποτέλεσμα σημαντική απώλεια στο οπτικό πεδίο και από τα 2 μάτια
- Η πάθηση έχει σταθεροποιηθεί μετά από επέμβαση
- δεν μπορεί να οδηγήσει αυτοκίνητο και κουράζεται πολύ μετά από 15-30 λεπτά διαβάσματος
- υπό σερταλίνη 50mg 1x1 και ζολπιδέμη 10mg 1x1

Οικογενειακό ιστορικό

- πατέρας 63 ετών, συνταξιούχος ΟΤΕ, εμφανίζει τον εαυτό του ως αυτοδημιούργητο
- αισθάνεται πίεση να αποδώσει και αυτός στην εργασία του και να μην χρωστά σε κανένα
- ανταγωνιστική σχέση, τον περιφρονεί, θεωρεί πως είναι διανοητικά κατώτερός του, δεν μπορεί να ανεχθεί τις υποδείξεις του
- μητέρα 61 ετών, συνταξιούχος πωλήτρια
- καλή και στοργική, δείχνει σχετική αδιαφορία απέναντί της
- καλές προθέσεις, ανεπαρκής μόρφωση και δεν μπορούσε να τον βοηθήσει στο σχολείο
- δύσκολο να ξεπεράσει το γεγονός ότι δεν το προστάτευσαν και δεν τον πίεσαν να ζητήσει 2η γνώμη

Διάγνωση

- Άξονας I: Υποχονδρίαση
- Παρερμηνεύει φυσιολογικά συμπτώματα ερεθισμού των ματιών, η ανησυχία του επιμένει παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις των ιατρών.
- Η πεποίθηση δεν είναι παραληρητικής έντασης ούτε σωματοδυσμορφική
- Η ένταση της ενόχλησης και οι συνεχείς συμπεριφορές επανελέγχου έχουν επίπτωση στην λειτουργικότητα του πελάτη, η διάρκεια της διαταραχής υπερβαίνει τους 6 μήνες

- Άξονας II: Ψυχαναγκαστική Καταναγκαστική Διαταραχή Προσωπικότητας με ναρκισσιστικά στοιχεία.
- από νεαρή ηλικία μεγάλη ενασχόληση με την τάξη, την οργάνωση και την εργασιακή του πρόοδο, σε σημείο που δεν έχει αναπτύξει άλλες πλευρές του εαυτού του.
- υπερβολική τελειοθηρία, σε σημείο να καταβάλει υπερβολικό κόπο για να περατώσει την εργασία του, χαρακτηριστική ακαμψία όσον αφορά εργασιακή και σεξουαλική ηθική.
- υπερβολική ενασχόληση με τον εαυτό και εγωκεντρικοί στόχοι

Ψυχομετρικά δεδομένα

- Χορήγηση, βαθμολόγηση και ερμηνεία βασικών ψυχομετρικών κλιμάκων
 - BAI: A. T. Beck & R. A. Steer, 1993 – Γ. Ευσταθίου, Α. Σταλίκας, υπό προετοιμασία
 - BDI: A. T. Beck, C. H. Ward, M. Mendelson, J. Mock, & J. Erbaugh, 1961 - Ι. Τζέμος, 1987
 - SCL-90-R: L. R. Derogatis, 1977 - Ν. Ντώνιας, Α. Καραστεργίου, & Ν. Μάνος, 1991
 - PDQ-4: S.E. Hyler, A.E. Skodol, & D.H. Kellman, 1990 - Σ. Τασούλας, & Δ. Σιούσουρα, 2006

Μέτρηση intake

- BAI: 15, ήπιο άγχος
- BDI: 36, μέσης βαρύτητας κατάθλιψη
- SCL-90: Μεγέθυνση συμπτωματολογίας, GSI 1,9
- PDQ: Ψυχαναγκαστική, ναρκισσιστική, σχιζοειδής, αποφευκτική, καταθλιπτική, PDQ 40

Γνωσιακή διατύπωση I

- δυσκολίες σε δυο επίπεδα.
- Το άμεσο, άγχος, δυσφορία και πένθος για την αναπηρία
- υποχονδριακή συμπτωματολογία και συνεχείς επανέλεγχοι των ματιών.

- Σε δεύτερο επίπεδο, διαταραχή σε επίπεδο προσωπικότητας,
- ψυχαναγκαστικές και ναρκισσιστικές γνώσεις υπονομεύουν την προσαρμογή στο τραυματικό γεγονός της αναπηρίας και αναστέλλουν την λειτουργικότητα σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο.

Γνωσιακή διατύπωση II

- εγκλωβισμένος στο πένθος για την μερική απώλεια της όρασής του, καταstroφοποιώντας και εστιάζοντας στο αρνητικό.
- η αναπηρία έρχεται σε πλήρη γνωστική ασυμφωνία με τα ναρκισσιστικά και ψυχαναγκαστικά του «πρέπει» να είναι ισχυρότερος, ανώτερος και λιγότερο ευάλωτος από τους άλλους.
- Το γεγονός της αναπηρίας του είναι μια μόνιμη πηγή εκνευρισμού και άγχους, στην οποία απαντά με υποχονδριακά συμπτώματα και συνεχείς συμπεριφορές επανελέγχου

Γνωσιακή διατύπωση III

- **Γεγονότα ζωής**
- ανταγωνιστική σχέση με πατέρα – «είμαι αυτοδημιούργητος, εσείς τα έχετε όλα έτοιμα και πρέπει να προοδεύσετε», οι γονείς του δεν τον προστάτευσαν από το ιατρικό λάθος
- **Βασικές πεποιθήσεις**
- είμαι ευάλωτος , πρέπει να είμαι ισχυρός, πρέπει να είμαι επιτυχημένος / πλούσιος/ αποδεκτός, δεν πρέπει να κάνω λάθη, οι άλλοι είναι εχθρικοί / ανταγωνιστικοί / δεν συγχωρούν
- **Συντελεστικές πεποιθήσεις**
- αν δεν τα κάνω όλα τέλεια, θα αποτύχω, αν δεν τα ελέγχω όλα, θα γίνει κάποιο λάθος, αν εργαστώ σκληρά, «θα τους καταρρίψω όλους»
- **Αντισταθμιστικές συμπεριφορές**
- εργάζομαι σκληρά για να παραμείνω δυνατός, δεν χάνω την ώρα μου περνώντας καλά αντί να εργάζομαι, ελέγχω τα πάντα για να αποφύγω τα λάθη, δεν εμπιστεύομαι την αδυναμία μου σε κανένα

Οριζόντια διερεύνηση

- **αυτόματες σκέψεις :**
- «είμαι ανάπηρος/ άχρηστος», «είμαι ηλίθιος και υπεύθυνος για εδώ που έφτασα», «δεν θα γίνω ποτέ καλά», «οι άλλοι καταλαβαίνουν ότι είμαι αδύναμος», «πρέπει να είμαι ισχυρός/ ανώτερος/ πλούσιος», «θα τους καταρρίψω όλους», «όσο πιο πολλά πετυχαίνω, νικάω τον πατέρα μου»
- νιώθω κνησμό στα μάτια → δεν πρέπει να κάνω πάλι λάθος → έλεγχος στο νοσοκομείο
- περιμένει στον ηλεκτρικό → «είμαι σαν γέρος και υστερώ απέναντι στους άλλους» → αίσθηση ότι τα μάτια του είναι κόκκινα και δεν βλέπει καλά.

Θεραπευτικός σχεδιασμός

- Λίστα προβλημάτων
- υποχονδριακά συμπτώματα, άγχος, συμπεριφορές επανελέγχου
- διαχείριση πένθους
- διαχείριση του σεξουαλικού του προσανατολισμού

- Θεραπευτικό πλάνο
- διαμόρφωση καλής θεραπευτικής σχέσης
- επικέντρωση στην ανακούφιση της συμπτωματολογίας στον άξονα I, ώστε να ενισχυθεί η θεραπευτική σχέση και να διαμορφωθεί το αίτημα
- θεραπεία σε επίπεδο προσωπικότητας με εστιασμένη στο σχήμα προσέγγιση

Θεραπευτική σχέση - Δυσκολίες

- καλή σχέση με τον θεραπευτή, για την διαχείριση της συμπτωματολογίας
- στην διαχείριση σεξουαλικού προσανατολισμού και προσωπικότητας δεν συμμετείχε ενεργά στη θεραπεία
- δυσκολίες λόγω ψυχαναγκαστικών και ναρκισσιστικών στοιχείων προσωπικότητας
- σύντονος και άκαμπτος προς τις χαρακτηρισολογικές του γνώσεις
- στις τελευταίες συνεδρίες σταμάτησε να φέρνει ημερολόγιο και αργούσε συστηματικά 15-20 λεπτά.

Θεραπευτικές Τεχνικές

- εστιασμένη προς το σχήμα Γνωσιακή Συμπεριφορική Ψυχοθεραπεία
- γνωσιακή αναδόμηση των υποχονδριακών συμπτωμάτων
- τεχνικές χαλάρωσης και επίλυσης προβλήματος
- εκπαίδευση στην επικοινωνία και στην διεκδικητικότητα
- διαχείριση πένθους για την απώλεια όρασης
- αμφισβήτηση δυσλειτουργικών στρατηγικών με γνωσιακά πειράματα
- αναβίωση εμπειριών από την παιδική ηλικία
- ψυχοεκπαίδευση και επιβεβαιωτική του προσανατολισμού του συμβουλευτική

Πορεία της Θεραπείας

- **Συνεδρίες 5-7:** αναδόμηση ευθύνης εμπλεκομένων στο ιατρικό σφάλμα
- **Συνεδρίες 8-9:** ανάλυση συμπεριφοράς και αναδόμηση για απώλεια
- **Συνεδρίες 10-12:** Γνωσιακό πείραμα, εργάζεται όσο αντέχει, εκπλήσσεται καθώς λαμβάνει επαίνους για την συνολική απόδοσή του στην εργασία
- **Συνεδρίες 13-14:** αναδόμηση σχημάτων ευθύνης και ελέγχου, υποχώρηση ελέγχων, αναβίωση εμπειριών με τον πατέρα
- **Συνεδρίες 15- 17:** διαχειρίζεται καλύτερα το χρόνο του, «παρατηρώ μέχρι στιγμής ότι είναι εντάξει, βγάζω τη δουλειά και είμαι ευχαριστημένος»
- **Συνεδρίες 18-20:** υπονόμηση πειράματος, αύξηση εργασίας, αναδόμηση
- **Συνεδρίες 21-22:** «δεν με ενοχλεί πια να ξέρουν το πρόβλημα μου»
- **Συνεδρίες 23-26:** θέματα προσωπικότητας και προσανατολισμού, επιβεβαιωτική του προσανατολισμού συμβουλευτική, ο πελάτης καθυστερεί και δεν φέρνει ημερολόγιο
- **Συνεδρίες 27-28:** αίτημα για ολοκλήρωση της θεραπείας, πρόσκληση για επανάληψη θεραπείας όποτε επιθυμεί

Έκβαση

- Η θεραπεία ολοκληρώθηκε σε 28 συνεδρίες, με 1 αναμνηστική συνεδρία σε 6 μήνες
- αρχικά δυσκολία στην εγκατάσταση της θεραπευτικής σχέσης και στη συμμόρφωση στο μοντέλο (ημερολόγια)
- Μετά τη 10η συνεδρία, η υποχονδριακή συμπτωματολογία υποχωρεί
- Αντίσταση στη θεραπεία σε επίπεδο σχημάτων και σεξουαλικού προσανατολισμού, δεν αποτελούσαν μέρος του αιτήματός του
- Η θεραπεία κρίνεται επαρκής αναφορικά με τον Άξονα I
- διατήρηση του θεραπευτικού αποτελέσματος στους 6 μήνες μετά την λήξη

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Μετρήσεις	BAI	BDI	SCL-90-R	PDQ-4
Intake	15, ήπιο άγχος	36, μέσης βαρύτητας κατάθλιψη	Μεγέθυνση συμπτωματολογίας, GSI 1,9	Ψυχαναγκαστική, ναρκισσιστική, σχιζοειδής, αποφευκτική, καταθλιπτική, PDQ 40
Ενδιάμεσες	6, ελάχιστο άγχος	28, ελαφριά κατάθλιψη	ΣΘΣ 55, GSI 1,61	Ψυχαναγκαστική, καταθλιπτική, σχιζοειδής, PDQ 29
Τελικές	10, ήπιο άγχος	28, ελαφριά κατάθλιψη	ΣΘΣ 51, GSI 1,52	Ψυχαναγκαστική, καταθλιπτική, σχιζοειδής, PDQ 34
3μηνο	7, ελάχιστο άγχος	22, ελαφριά κατάθλιψη	ΣΘΣ 40, GSI 1,10	Ψυχαναγκαστική, καταθλιπτική, PDQ 28